

Α΄. Η περίπτωση Οτσαλάν. Το ποτάμι δεν γυρίζει πίσω

Η δραματική απόφαση του Αμπντουλάχ Οτσαλάν να μεταβεί στη Ρώμη και να ζητήσει πολιτικό άσυλο είναι το βήμα, που ενδεχομένως θα κλείσει τον δεκαπενταετή κύκλο του ένοπλου αγώνα των ανταρτών του ΡΚΚ, αλλά ίσως ανοίξει έναν άλλο κύκλο στο εθνικοαπελευθερωτικό κίνημα των υπόδουλων στην Τουρκία Κούρδων. Η υποχώρηση της Συρίας στην τουρκική απειλή για στρατιωτική εισβολή και στη συνέχεια η υποχώρηση της Ρωσίας - υπό το κράτος των δικών της προβλημάτων - στις συνδυασμένες αμερικανοτουρκικές πιέσεις, δεν άφησε άλλη επιλογή στον Κούρδο ηγέτη.

Η αδυναμία του ΡΚΚ να συνεχίσει τον ένοπλο αγώνα για την απελευθέρωση του τουρκοκρατούμενου Κουρδιστάν δεν αναιρεί το γεγονός ότι έχει επιτελέσει στο ακέραιο το σημαντικότερο σκέλος της ιστορικής αποστολής του: Ο 15ετής ένοπλος εθνικοαπελευθερωτικός αγώνας του σφυρηλάτησε οριστικά και αμετάκλητα την ξεχωριστή εθνική συνείδηση του κουρδικού λαού. Ανάμεσα στο τουρκικό έθνος και στα 15-20 εκατομμύρια Κούρδους, που κατοικούν στην Τουρκία έχει ανοίξει ένα αγεφύρωτο χάσμα.

Ακόμα και οι εγκέφαλοι της τουρκικής κρατικής ιδεολογίας έχουν εγκαταλείψει τον ισχυρισμό ότι οι Κούρδοι δεν είναι τίποτα περισσότερο από ορεινοί Τούρκοι. Η Άγκυρα ίσως καταφέρει να νικήσει τους αντάρτες του Οτσαλάν, αλλά η πάγια στρατηγική της να αφομοιώσει τους κουρδικούς πληθυσμούς στο τουρκικό έθνος είναι οριστικά καταδικασμένη σε πλήρη αποτυχία, παρά το γεγονός ότι την διευ-

κόλυνε πάρα πολύ η κοινή θρησκεία και η επικράτηση της τουρκικής γλώσσας. Από τη στιγμή, όμως, που ο Κούρδος απέκτησε εθνική αυτοσυνειδησία και αγωνίστηκε για την εθνική του χειραφέτηση βιώνει την τουρκική κυριαρχία ως κατάκτηση και γι' αυτό έχει μετατραπεί σε αδυσώπητο εχθρό της Τουρκίας.

Η ειδοποιός διαφορά ανάμεσα στις κουρδικές εξεγέρσεις των περασμένων δεκαετιών και στο ΡΚΚ είναι ότι οι πρώτες στηρίζονταν σε μία φυλετική κοινωνική οργάνωση κι ακριβώς γι' αυτό άφηναν περιθώρια για επανενσωμάτωση στο τουρκικό κράτος. Αντιθέτως, το εθνικοαπελευθερωτικό κίνημα του Οτσαλάν, με τον ένοπλο αγώνα, σφυρηλάτησε εθνική συνείδηση. Οι Κούρδοι δεν είναι μία απλή μειονότητα. Είναι ένα τριχοτομημένο έθνος, το οποίο, παρ' όλες τις εμφύλιες συγκρούσεις, διεκδικεί την εθνική του απελευθέρωση.

Η μετάβαση του Οτσαλάν στη Ρώμη και το αίτημά του για πολιτικό άσυλο θέτει όλη την Ευρώπη ενώπιον του Κουρδικού. Όλα αυτά τα χρόνια, η δυτική ευαισθησία για τα ανθρώπινα δικαιώματα κατά κανόνα εξανεμιζόταν όταν άγγιζε το Κουρδικό. Τώρα πια, η Δύση δεν θα μπορεί να καλύπτει την εξώφθαλμη υποκρισία της ούτε με το πρόσχημα της αντι-τρομοκρατίας. Για πόσο ακόμα το πέπλο της σιωπής θα καλύπτει την γενοκτονία των Κούρδων από το τουρκικό κράτος; Το τουρκικό καθεστώς συνειδητοποιεί ότι οι αρχικές θριαμβολογίες του όχι μόνο δεν είχαν αντίκρισμα, αλλά κι ότι κινδυνεύουν να μετατραπούν σε μπούμεραγκ.

Με τους ωμούς και δημόσιους εκβιασμούς της προς την Ρώμη, η Άγκυρα δεν άφησε στην κυβέρνηση Νταλέμα κανένα περιθώριο αξιοπρεπούς συμβιβασμού. Η Ιταλία ενδιαφέρεται πολύ για τις εξαγωγές και τις επενδύσεις της, αλλά θα ήταν καταλυτικό πλήγμα για το κύρος της να εμφανισθεί ότι υποκύπτει στους τουρκικούς εκβιασμούς. Το αποτέλεσμα είναι ότι ουσιαστικά η Άγκυρα εγκλωβίστηκε στη δική της πολιτική ακαμψία. Οι υστερικές αντικουρδικές και αντιιταλικές εκδηλώσεις του κατευθυνόμενου όχλου έφεραν το αντίθετο από το προσδοκώμενο αποτέλεσμα. Η δυτική κοινή γνώμη παρακολουθεί έκπληκτη τις τουρκικές αντιδράσεις, οι οποίες βρίσκονται στον αντίποδα των ευρωπαϊκών πολιτικών αξιών και ηθών. Ακόμα και οι Ηνωμένες Πολιτείες, που υποστήριξαν αμέριστα την τουρκική εκστρατεία εναντίον του ΡΚΚ, δεν φαίνονται διατεθειμένες να παρακολουθήσουν την τουρκική υστερία και να ασκήσουν ασφυκτική πίεση στην κυβέρνηση Νταλέμα.

Η Ιταλία δεν μπορεί να κατηγορηθεί ότι έχει αντιτουρκικά κίνητρα. Όπως είναι γνωστό, έχει εκτεταμένα οικονομικά συμφέροντα στην Τουρκία και επανειλημμένως έχει υποστηρίξει τις θέσεις της. Ως εκ τούτου, οι κραυγές της Άγκυρας δεν μπορούν να πείσουν ακόμα και όσους θα ήθελαν πολύ να πεισθούν. Η Δύση είναι πια υποχρεωμένη να αντιμετωπίσει την ουσία του Κουρδικού Ζητήματος. Δεν μπορεί για πολύ να συνεχίσει την πολιτική των δύο μέτρων και δύο σταθμών. Την ίδια ώρα που η Δύση χύνει δάκρυα για το δράμα των Κοσσοβάρων Αλβανών, δεν μπορεί να γυρίζει την πλάτη στην γενοκτονία των Κούρδων, μόνο και μόνο επειδή στην περίπτωση αυτή ο θύτης είναι η Τουρκία κι όχι η Σερβία.

Οι εξελίξεις στην υπόθεση Οτσαλάν επιβεβαίωσαν αυτό που εξαρχής ήταν προφανές: ότι θα ήταν μεγάλο πολιτικό λάθος εάν η Αθήνα έδινε πολιτικό άσυλο στον ηγέτη του ΡΚΚ, πολύ περισσότερο όταν υπήρχε η εναλλακτική λύση της Ιταλίας. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η Άγκυρα θα μετέτρεπε το Κουρδικό σε ελληνοτουρκικό πρόβλημα, γεγονός που θα είχε αρνητικές επιπτώσεις και για την Ελλάδα και για το κουρδικό κίνημα. Οι δυτικοευρωπαϊκές χώρες θα βολεύονταν μια χαρά με την εκδοχή του αρχιτρομοκράτη, τον οποίο η Ελλάδα προστατεύει για να βιάσει την Τουρκία. Με άλλα λόγια, θα είχαν την ευκαιρία να συνεχίσουν την υποκριτική στάση τους σε ό,τι αφορά την γενοκτονία σε βάρος των Κούρδων και να μην έλθουν σε αντίθεση με την Άγκυρα. Η τροπή που έχει λάβει η υπόθεση είναι η καλύτερη δυνατή. Και η Ελλάδα απέφυγε να βγάλει τα κάστανα από τη φωτιά και η Δύση υποχρεώνεται να αντιμετωπίσει την ουσία του Κουρδικού Ζητήματος.

Η πρόταση της Ιταλίας και της Γερμανίας να δρομολογηθεί μία διαδικασία πολιτικής επιλύσεως του Κουρδικού προβλήματος μπορεί να αντανάκλα την πρόθεσή τους να απεμπλακούν από την υπόθεση Οτσαλάν, αλλά αυτό δεν μειώνει επ' ουδενί τις καταλυτικές επιπτώσεις, τις οποίες έχει αυτή η πρόταση για το τουρκικό καθεστώς. Δεν είναι διόλου τυχαίο ότι η Άγκυρα αντέδρασε με οξύτητα, όχι μόνο απορρίπτοντας την ιδέα, αλλά και αποκλείοντας εξ' υπαρχής κάθε σχετική συζήτηση. Οι διοικούντες τη γείτονα χώρα έχουν συνείδηση ότι ακόμα και η διαδικασία πολιτικής επιλύσεως εκ των πραγμάτων θα θέσει σε αμφισβήτηση τη δική τους εξουσία. Γι' αυτό και εξαντλούν κάθε δυνατότητα, για να μην αρχίσει καν μία τέτοια συζήτηση.

Η Άγκυρα προσπαθεί πάση θυσία να διατηρήσει ως πολιτικό γνώμονα τον πολύ βολικό γι' αυτήν ισχυρισμό ότι το ΡΚΚ είναι μία τρομοκρατική οργάνωση και ως τέτοια θα πρέπει να συντριβεί. Από την άλλη πλευρά, όμως, δεν επιθυμεί τη δίκη του Οτσαλάν από διεθνές δικαστήριο, γιατί φοβάται ότι μπορεί να εξελιχθεί σε ένα βήμα αποκαλύψεως της γενοκτονίας των Κούρδων. Μέσα σ' αυτές τις συνθήκες και παρά τη φιλότιμη προσπάθειά τους να στηρίξουν το τουρκικό καθεστώς, και οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν μπορούν πλέον να επαναφέρουν το Κουρδικό στα αζήτητα της διεθνούς πολιτικής. Απ' αυτής της απόψεως, με τον εκχιασμό της προς τη Συρία, η Τουρκία έθεσε σε κίνηση εξελίξεις, οι οποίες τελικώς τείνουν να στραφούν εναντίον της.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

**Η ΣΚΟΤΕΙΝΗ ΠΛΕΥΡΑ
ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ**

Β΄. Οι S-300 και το πρόβλημα της εθελοδοουλείας

Με τα καλά λόγια του προέδρου Κλίντον και του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών αντάλλαξε η ελληνική πλευρά την ακύρωση της εγκατάστασης των S-300 στην Κύπρο! Επειδή τα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας εκδόθηκαν για να χρησιμοποιηθούν σαν φύλλο συκής, οι διατυπώσεις είναι πολιτικά αδιάφορες. Το χειρότερο είναι ότι οι κυβερνήσεις που ευθύνονται για την εθνική ήττα προσπαθούν τώρα να υποτιμήσουν βάναισα τη νοημοσύνη μας.

Η εξέλιξη ήταν αναμενόμενη, αφού εδώ και αρκετό καιρό πρωτίστως η Αθήνα και δευτερευόντως η Λευκωσία αναζητούσαν ένα φύλλο συκής για να καλύψουν την ολοκληρωτική υποχώρησή τους. Είναι αξιοσημείωτο, μάλιστα, ότι η Άγκυρα αρνήθηκε επιμόνως να διευκολύνει με κάποια γενικόλογη δήλωση την αναδίπλωση της ελληνικής πλευράς.

Η ωμή πραγματικότητα είναι ότι ο Ελληνισμός υπέστη μία βαριά εθνική ήττα. Η Κυπριακή Δημοκρατία μετατρέπεται σε κράτος περιορισμένης κυριαρχίας, αφού δεν μπορεί να ασκήσει ούτε το πρωταρχικό δικαίωμα της αυτοάμυνας. Η Ελλάδα αποδεικνύεται ότι δεν διαθέτει την πολιτική βούληση να υπερασπίσει την Κύπρο. Με άλλα λόγια, η μη εγκατάσταση των ρωσικών πυραύλων αφυδατώνει τόσο πολύ το δόγμα του ενιαίου αμυντικού χώρου, που του στερεί κάθε πολιτικοστρατηγική αξία.

Η σύσκεψη κορυφής Σημίτη-Κληρίδη προ καιρού στην Αθήνα μπορεί να μην είχε καταλήξει σε επίσημη απόφαση για την τύχη των ρωσικών πυραύλων, αλλά ουσιαστικώς είχε προδιαγράψει την αναδίπλωση. Η ελλαδική αντιπροσωπία είχε ζητήσει ευθέως οι S-300 να αναπτυχθούν στην Κρήτη. Ο Γλαύκος Κληρίδης είχε αντιπροτείνει την αποθήκευσή τους για ένα εύλογο διάστημα στην ίδια την Κύπρο. Ο Κώστας Σημίτης είχε πει ότι την απόφαση πρέπει να πάρει η Λευκωσία, αλλά είχε σαφώς αφήσει να εννοηθεί ότι η Ελλάδα δεν θα αποδε-

χθεί άλλη απόφαση εκτός αυτής που ο ίδιος είχε υποδείξει. Το αποτέλεσμα είναι ότι οι S-300 δεν πρόκειται να εγκατασταθούν στην Κύπρο. Η κατηγορηματική θέση της Αθήνας ότι το αντιαεροπορικό σύστημα πρέπει να τοποθετηθεί στην Κρήτη, δεν άφησε κανένα περιθώριο στην Λευκωσία να εμμένει στην κοινή αρχική απόφαση.

Το ψήφισμα του Συμβουλίου Ασφαλείας, που έπαιξε το ρόλο του φύλλου συκής δεν εξασφαλίζει ουσιαστικές εγγυήσεις όχι μόνο για την ασφάλεια της ελεύθερης Κύπρου, αλλά ούτε καν για τη δρομολόγηση μίας διαδικασίας αποστρατικωποίησης. Είναι αξιοσημείωτο ότι η τουρκική πλευρά αρνήθηκε να διευκολύνει έστω και με συμβολική κίνηση την υποχώρηση της Λευκωσίας. Αντιθέτως, ο εκπρόσωπος της Άγκυρας παρενέβη για να αποτρέψει την ανάπτυξη των ρωσικών πυραύλων και στην Κρήτη!

Η διαγραφόμενη άνευ όρων υποχώρηση του Ελληνισμού στην υπόθεση των ρωσικών πυραύλων ουσιαστικά θα ενταφιάσει το δόγμα του ενιαίου αμυντικού χώρου. Χωρίς την αντιαεροπορική πυραυλική ομπρέλα, η ελεύθερη Κύπρος δεν μπορεί να σπάσει το καθεστώς της υφιστάμενης στρατιωτικής ομηρίας. Η Τουρκία, λόγω γεωγραφικής γειτνίασης, έχει καθοριστικό πλεονέκτημα στον κυπριακό εναέριο χώρο. Λόγω της μεγάλης απόστασης, η Ελλάδα δεν μπορεί να εξισορροπήσει το τουρκικό πλεονέκτημα, γιατί τα ελληνικά μαχητικά έχουν σοβαρό επιχειρησιακό μειονέκτημα να καλύψουν αεροπορικά την κυπριακή Εθνοφρουρά. Εξορμώντας από την Κρήτη, που είναι η πλησιέστερη βάση, θα υποχρεωθούν να αερομαχήσουν με τα τουρκικά πριν φθάσουν στην Κύπρο. Αλλά και όσα καταφέρουν να φθάσουν στη Μεγαλόνησο θα έχουν πολύ λίγο χρόνο στη διάθεσή τους για δράση στο κυπριακό μέτωπο.

Η κατασκευή της αεροπορικής βάσης στην Πάφο έχει τη σημασία της ως βάση μεταστάθμευσης κι ανεφοδιασμού των ελληνικών μαχητικών, αλλά δεν αλλάζει ποιοτικά τη δυσμενή πραγματικότητα, γιατί είναι εκτεθειμένη στις τουρκικές αεροπορικές επιθέσεις. Θα αποκτούσε, όμως, μεγάλη σημασία, όπως και η υπό κατασκευή ναυτική βάση στο Ζύγι της νότιας Κύπρου, εάν λυνόταν επαρκώς το πρόβλημα της εξισορρόπησης της τουρκικής κυριαρχίας στον αέρα. Η δημιουργία κυπριακής πολεμικής αεροπορίας θα βοηθούσε, αλλά ο μόνος τρόπος εξισορρόπησης είναι η εγκατάσταση μίας αποτελεσματικής αντιαεροπορικής ομπρέλας μεγάλου βεληνεκούς, σε συνδυασμό με μία δεύτερη ομπρέλα μικρού βεληνεκούς.

Τέτοια ομπρέλα μπορούν να εξασφαλίσουν οι αμερικανικοί Πάτριот και οι ρωσικοί S-300. Με δεδομένη την κατηγορηματική άρνηση της Ουάσιγκτον να πουλήσει όπλα στην Κύπρο, η αγορά των S-300 ήταν μονόδρομος. Οι πύραυλοι αυτοί δεν είναι απλώς ένα οπλικό σύστημα, που βελτιώνει αποφασιστικά την αμυντική θωράκιση της Μεγαλόνησου. Είναι κάτι περισσότερο. Είναι ένα όπλο, χωρίς το οποίο συρρικνώνεται η αποτελεσματικότητα όλων των άλλων οπλικών συστημάτων της Εθνοφρουράς. Η οριστικοποίηση της απόφασης να μην εγκατασταθούν οι ρωσικοί πύραυλοι στην Κύπρο ουσιαστικά θα ακυρώσει το δόγμα του ενιαίου αμυντικού χώρου. Κατά μία έννοια θέτει εν αμφιβόλω την αποτελεσματικότητά

όλης της αντίληψης για την ανάγκη αμυντικής θωράκισης του ελεύθερου τμήματος της Μεγαλονήσου.

Η καθοριστική σημασία που έχουν από στρατιωτικής απόψεως οι S-300 δεν αναφέρει το γεγονός ότι υπάρχει πολιτικό πρόβλημα με την εγκατάστασή τους. Η διαγραφόμενη υποχώρηση της Λευκωσίας και της Αθήνας οφείλεται όχι μόνο στις τουρκικές απειλές, αλλά και στις ασφυκτικές πιέσεις της Δύσης, η οποία αμφισβητεί το δικαίωμα αυτοάμυνας της Κυπριακής Δημοκρατίας και κατ' επέκταση αμφισβητεί την ουσία της κρατικής της κυριαρχίας. Οι Αμερικανοί θεωρούν ότι η αμυντική θωράκιση της ελεύθερης Κύπρου και η ελληνική στρατιωτική παρουσία θα περιορίσουν την ελευθερία κινήσεων που έχουν σήμερα μέσω των βρετανικών βάσεων, οι οποίες παίζουν σημαντικότατο ρόλο στον έλεγχο της περιοχής. Ουσιαστικά, συμπίπτουν με την τουρκική επιδίωξη να αποκοπεί η Ελλάδα από την Ανατολική Μεσόγειο και να συρρικνωθεί στο Αιγαίο.

Στην υπόθεση των S-300 δεν υπήρχε περιθώριο για μπλόφες, γιατί η ανάπτυξη του πυραυλικού συστήματος ήταν εξαρχής μία δύσκολη πολιτικοδιπλωματική επιχείρηση. Η κυπριακή και η ελληνική κυβέρνηση δεσμεύθηκαν σε μία πολιτική επιλογή, έχοντας επίγνωση ότι θα συναντήσουν σφοδρές αντιδράσεις, δεδομένης της αντίθεσης όχι μόνο των Τούρκων, αλλά και του αγγλοαμερικανικού παράγοντα και του Ισραήλ. Ήταν εξαρχής ορατό διά γυμνού οφθαλμού ότι εάν δεν ετηρείτο αταλάντευτη πολιτική υπήρχε κίνδυνος το όλο εγχείρημα να μετατραπεί σε μπούμεραγκ. Αντί αταλάντευτης γραμμής, όμως, ορισμένοι κύκλοι φρόντισαν να κατεδαφίσουν την αξιοπιστία του εγχειρήματος και κατ' επέκταση να υπονομεύσουν την διωσιμότητά του, μετατρέποντας μία επιλογή εθνικής ασφαλείας σε αντικείμενο φτηνής διαπραγματεύσεως. Στους παροικούντες την Ιερουσαλήμ είναι γνωστά τα μηνύματα, που εστέλλοντο στην Ουάσιγκτον και μέσω αυτής στην Άγκυρα.

Τελικώς, η Αθήνα και η Λευκωσία οδηγήθηκαν σε άτακτη υποχώρηση, έχοντας αυτοϋπονομεύσει την ίδια την επιλογή τους. Το αποτέλεσμα δεν είναι μόνο ο εξευτελισμός τους και η μετατροπή της Κυπριακής Δημοκρατίας σε κράτος περιορισμένης κυριαρχίας. Επιπροσθέτως, έστειλαν το μήνυμα στην Άγκυρα ότι ασκώντας στρατιωτική πίεση μπορεί να εκδιάζει και να επιτυγχάνει τους στόχους της όχι μόνο στη Μεγαλόνησο, αλλά και στο Αιγαίο. Χειρότερο από την ανάπτυξη των πυραύλων στην Κρήτη θα ήταν η αποθήκευσή τους. Εάν η μη εγκατάστασή τους στην Κύπρο είναι βαριά εθνική ήττα, αυτό θα ήταν διαρκής εθνικός εξευτελισμός. Το μικρότερο κακό είναι η άμεση ένταξη του ρωσικού συστήματος στην ελλαδική αεράμυνα, η οποία φαίνεται πως είναι και η επιλογή της Αθήνας.

Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι η Λευκωσία έχει αποφασίσει να καλύψει το κενό στην κυπριακή αεράμυνα με την προμήθεια επίσης ρωσικών πυραύλων μικρού και ίσως και μεσαίου βεληνεκούς. Οι σχετικές διαπραγματεύσεις με τη Μόσχα έχουν αρχίσει, με τη σύμφωνη γνώμη της Ουάσιγκτον, η οποία προ έτους είχε προτείνει ως αντάλλαγμα για την ακύρωση της εγκατάστασης των S-300 την εγκατάσταση αντιαεροπορικών πυραύλων μικρού βεληνεκούς.